

Makale Künyesi / Citation: Ilgın, T. (2024). Syedra Büyük Hamam'da Bulunan Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri, SRMKA 6, 131-159.

SYEDRA BÜYÜK HAMAM'DA BULUNAN AFRİKA KIRMIZI ASTARLI SERAMİKLERİ

AFRICAN RED SLIP WARES FROM THE SYEDRA GREAT BATHS

İlgın TUĞCU*

Özet

Antalya ili Alanya ilçesinin yaklaşık 20 km güneydoğusunda yer alan Syedra Antik Kenti, Asar Tepe olarak bilinen Seki köyü sınırları içerisinde yer almaktadır. Yerleşim özellikleri ve kültürel yapısı göz önünde bulundurulduğunda Syedra tipik bir Dağlık Kilikia kent özellikleri göstermektedir. Dağlık Kilikia Bölgesi Akdeniz ile yakın ilişki içerisinde olup, Anadolu ve Suriye arasında kalan kıyı bağlantısıyla önemli bir stratejik konuma sahiptir. Dağlık Kilikia Bölgesi'nin önemli liman kentlerinden biri olan Syedra başta Kıbrıs olmak üzere, Kuzey Afrika ve Doğu Akdeniz ile yoğun ilişki içerisinde. 2019-2023 yılları arasında Syedra Büyük Hamam Yapısı'ndaki kazı çalışmaları sırasında çok sayıda farklı formlara sahip seramikler ele geçmiştir. Geç Roma seramikleri içerisinde en geniş form çeşitliliğine sahip Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri, Syedra Büyük Hamam Yapısı'ndan ele geçen seramik gruplarından. Bu çalışmada söz konusu alandan ele geçen Afrika Kırmızı Astarlı Seramiklerinin ana gruplarından olan Hayes Form 6C, 12, 32, 61A, 64, 67, 76, 84, 87A, 91B, 91C, 93A, 105 ve 108 değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Syedra, Dağlık Kilikia, Geç Roma, Kırmızı astarlı seramikler, Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri

Abstract

The ancient city of Syedra, located approximately 20 km southeast of the Alanya district of Antalya province, is situated on the borders of Seki village, known as Asar Tepe. Considering its settlement characteristics and cultural structure, Syedra shows the characteristics of a typical Rough Cilicia city. The Rough Cilicia Region is in close contact with the Mediterranean Sea and has an important strategic position with its coastal connection between Anatolia and Syria. Syedra, one of the important port cities of the Rough Cilicia Region, is in close contact with North Africa and the Eastern

* Doktora öğrencisi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Bölümü, Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı, Antalya, TÜRKİYE. ilgintugcu1@gmail.com, ORCID: 0000-0001-6732-944X.

Bu çalışma Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Bölümü, Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı'nda devam etmekte olan "Syedra Büyük Hamam Kaliteli Roma Dönemi Seramikleri" başlıklı doktora tez çalışmasından üretilmiştir. Söz konusu çalışma Akdeniz Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından 6200 proje koduyla desteklenmektedir.

Mediterranean, especially with Cyprus. During the Syedra Great Bath Structure excavations between 2019-2023, many ceramics with different forms were recovered. African Red Slipped Wares, which have the widest variety of forms among the Late Roman Ceramics, are among the ceramic groups retrieved from the Syedra Great Bath Structure. In this study, Hayes Forms 6C, 12, 32, 61A, 64, 67, 76, 84, 87A, 91B, 91C, 93A, 105, and 108, which are among the main groups of African Red Slip Wares recovered from the site, were evaluated.

Keywords: Syedra, Rough Cilicia, Late Roman, Red Slip Wares, African Red Slip Wares

Giriş

Antalya ili, Alanya ilçesinin yaklaşık 20 km güneydoğusunda yer alan Syedra, Dağlık Kilikia (*Kilikia Trakheia*) ve Pamphylia bölgelerini birbirinden ayıran Sedre Çayı'nın batısında, Asar Tepe olarak bilinen Seki köyü sınırları içerisinde bulunmaktadır (Fig. 1). Kilikia ve Pamphylia'nın kesişim noktasında yer alan Syedra zaman zaman Pamphylia, zaman zaman da Kilikia Bölgesi'nde yer almıştır. Bir dönem de Isaura Bölgesi'ne dahil edilmiştir¹.

Syedra'nın yerleşim özellikleri ve kültürel yapısı göz önünde bulundurulduğunda tipik bir Dağlık Kilikia (*Cilicia Tracheia/Cilicia Aspera*) kenti özellikleri gösterdiği görülmektedir². Dağlık Kilikia'nın Akdeniz ile olan yakın ilişkisine ek olarak, Suriye ve Anadolu arasında kalan kıyı bağlantısı da bölgenin stratejik konumunu oldukça arttırmaktadır. Bölgenin tüm bu özellikleri Syedra'nın da başta Kıbrıs olmak üzere Doğu Akdeniz ve Kuzey Afrika ile bağlantısı olduğunu göstermektedir.

Syedra, Geç Hellenistik Dönem'den itibaren Kilikyalı korsanlara karşı vermiş olduğu mücadele ile tarih sahnesindeki yerini almıştır³. Askeri ve politik yönden oldukça önemli olan Akdeniz ve çevresindeki korsan tehlikesini sona erdiren Gnaeus Pompeius Magnus, MS 48 yılındaki Gaius Iulius Caesar karşısındaki mağlubiyeti sonrasında Anadolu'daki son durağı olan Syedra'ya gelip buradan Mısır'a geçmiştir⁴. Syedra'da Tiberius Dönemi'nde (MS 14-37) sikke basılmaya başlandığı bilinmektedir. Basılan sikkelerin arka yüzünde “CYEAPE” ya da “CYEAPEΩN” lejantları yer almaktadır⁵. Sikke basımı İmparator Gallienus Dönemi'ne (MS 253-268) kadar devam etmiştir⁶. İmparator Tiberius Dönemi'nde kendi sikkelerini basan ilk kent olması Syedra'nın bölgedeki önemini göstermesi açısından oldukça önemlidir⁷.

¹ Karamut 1996, 77.

² Huber 1993, 31-45; Ptolemaius V-V, 116; Stephanus 1849, 589; Hierocles 1893, 679, French 2014, 11.

³ Merkelbach & Stauber 1996.

⁴ Lucanus 1928, 259-260; de Souza 2002, 139-140.

⁵ Mitford 1980, 1247; Bean & Mitford 1962: 192.

⁶ Bean & Mitford 1962, 192.

⁷ Hill 1900, 157-161.

2019 yılında kazı çalışmalarının başladığı Syedra'da çok sayıda envanterlik ve etütlük seramikler ortaya çıkmıştır. Kentteki başlıca kazı çalışmaları Büyük Hamam, Sütunlu Cadde, Bouleuterion, Aşağı Şehir, Kaynak Mağarası, Tapınak, Şapel Çevresi, Oda Mezar, Nekropol ve Palestra'da gerçekleştirilmiştir⁸ (Fig. 2).

Syedra'daki yapıların plan ve teknik özellikleri incelendiğinde MS 2.- 4. yüzyıllar arasında en parlak dönemini yaşamış olduğunu söylemek mümkündür. Syedra'nın en iyi korunmuş yapısı olan ve makalenin konusunu oluşturan seramiklerin ortaya çıkarıldığı Büyük Hamam Yapısı Sütunlu Cadde'nin güneyinde yer almaktadır (Fig. 3). Sütunlu Cadde ile olan bağlantısı da merdivenler ile sağlanmaktadır. Büyük Hamam iki katlıdır ve hamamdaki büyük mekânlar kuzey-güney doğrultuda sıralanmıştır ve bu mekânlar diğerlerine göre daha düzgün planlıdır (Fig. 4). Geriye kalan diğer mekânlar ise simetriden oldukça uzaktır. Yapıdaki yüksek duvarlar nişlerle hareketlendirilmiştir ve duvarlar neredeyse yapının tavan yüksekliğine kadar korunmuş hâldedir⁹.

Büyük Hamam yapısı MS 5.-7. yüzyılda işlevini yitirmiştir. Yapıdaki en yoğun buluntu grubunu oluşturan ve MS 5.-7. yüzyıla tarihlendirilen Geç Roma D Seramikleri'nin¹⁰ yanında, Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri, Geç Roma C Seramikleri, amphoralar, pişirme kapları, cam, metal, kemik objeler ve sikkeler de ele geçmiştir.

Bu çalışma ile Geç Roma Seramikleri içerisinde en geniş form çeşitliliğine sahip Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri'nin Syedra Büyük Hamam özelinde değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Büyük Hamam'da ele geçen Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri Syedra'nın Kuzey Afrika ile ticari ilişki içerisinde olduğunu kanıtlaması açısından oldukça önemlidir.

Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri ve Syedra Büyük Hamam Yapısındaki Örnekleri

Geç Roma Dönemi Seramikleri arasında önemli bir yere sahip olan Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri, ilk Lamboglia tarafından "*Terra Sigillata Chiara (A, C ve D)*"¹¹ olarak, daha sonra Waagé tarafından "*Geç Roma A, B*"¹² olarak isimlendirilmiştir. Diğer bir isimlendirmeyi de Robinson yapmıştır ve bu kapları genel olarak "Geç Roma Kırmızı

⁸ Ergüner vd. 2022, 289-310; Ergüner vd. 2023, 25-48; Ergüner vd. 2024, 77-99.

⁹ Can 2017 40; Ergüner 2023, 50.

¹⁰ Syedra Büyük Hamam'da ele geçen Geç Roma D seramikleri hakkında detaylı bilgi için bkz. Tuğcu 2024, 381-406.

¹¹ Lamboglia, 1958, 257-330; Lamboglia 1963, 145-212.

¹² Waagé 1933, 294-298.

Kapları” şeklinde isimlendirmiştir¹³. Günümüzde kullanılmaya devam eden, en çok tanınan ve kullanılan isimlendirmeyi Hayes “*Late Roman Pottery*” adlı kitabında “Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri” şeklinde yapmıştır¹⁴.

Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri üzerindeki ilk çalışma Falbe tarafından 1833 yılında Afrika’daki Thapsus’ta bulunan bir testi üzerinde yapılmıştır¹⁵. Mackensen ise 1993 yılında El Mahrine’de ele geçen seramikler üzerindeki süslemeleri incelemiş ve bu seramikleri 64 forma ayırmıştır¹⁶. 2004 yılına gelindiğinde Bonifay’ın yapmış olduğu Kuzey Afrika üretimi tabak, kâse, amphora ve kandiller üzerinde yapmış olduğu kapsamlı çalışma Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri açısından önemlidir¹⁷.

MS 1. yüzyılın ikinci yarısından MS 7. yüzyılın sonuna kadar başta Tunus¹⁸ olmak üzere Kuzey Afrika atölyelerinde üretimi yapılan Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri Akdeniz coğrafyasındaki birçok kentte kullanılmıştır¹⁹. MS 5. yüzyıldan itibaren Geç Roma D ve Geç Roma C üretim merkezlerinin etkisiyle pazar payı giderek azalsa da Afrika seramiklerinin üretimi MS 7. yüzyılın sonuna kadar devam etmiştir²⁰.

Hayes, Afrika Kırmızı Astarlı Seramiklerinin form özelliklerine göre seramik yapımında çarkın kullanıldığını bazen de kalıbın kullanılmış olduğunu belirtmektedir; ancak erken dönem formlara bakıldığında çarktan çok kalıbın kullanılmış olduğunu söylemektedir²¹. Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri’nin kil ve astar özellikleri incelendiğinde diğer Geç Roma Seramikleri arasından kolay ayırt edilmesini sağlamaktadır. Genellikle sık (sert) dokulu killeri pembemsi, turuncumsu kırmızı ve kiremit kırmızısı tonlarına sahiptir²². İyi bir şekilde arıtılma yapılmamasından dolayı kaba görümlü ve iri taneli olan kilin içerisinde kireç, kuvars parçacıkları ile az miktarda gümüş mika bulunmaktadır. Diğer Kırmızı Astarlı Seramiklerle karşılaştırıldığında Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri’nde yoğun astar görünümü karşımıza çıkmaktadır. Astar erken dönem örneklerinde kabın tüm yüzeyini kaplarken sonraki dönemlerde sadece kabın iç kısmına ve ağız kenarına uygulanmıştır²³.

¹³ Robinson 1959, 60.

¹⁴ Hayes 1972, 13.

¹⁵ Hayes 1972: 2-3.

¹⁶ Mackensen 1993, 180-369.

¹⁷ Bonifay 2004: 155-207.

¹⁸ Neuru 1987, 175-188.

¹⁹ Hayes 1980, 13, 296.

²⁰ Hayes 1972, 296-299; Hayes 1997, 59.

²¹ Hayes 1972, 292-295.

²² Hayes 1972, 13-14.

²³ Hayes 1972, 288-292.

Bezeme olarak Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri üzerinde baskı²⁴, kabartma²⁵, damga ve rulet bezemesi²⁶ kullanılmıştır²⁷. Geç Roma Dönemi Kırmızı Astarlı Seramikleri içerisinde en geniş form repertuvarına sahip olan Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri oldukça geniş bir coğrafyada sevilerek kullanılmıştır.

Bu çalışmada Syedra Büyük Hamam Yapısı'ndan ele geçen toplam 14 adet Afrika Kırmızı Astarlı Seramiği değerlendirilmiştir (Fig. 5). Seramiklerin form ve tipolojisinin oluşturulmasında Hayes'in yapmış olduğu sınıflandırma dikkate alınmıştır.

Hayes Form 6C (Kat. No. 1; Fig. 6/1)

Geniş, düz ağız kenarına sahip Hayes Form 6C, sığ gövdeli ve alçak kaideli bir çanaktır. Gövde formu Hayes Form 3'e oldukça yakındır. Ancak kabın iç kısmında buna karşılık gelen omurga ile iç kısımdaki yivin karşılıklı olmaması sebebiyle ayrılmaktadır²⁸. Hayes bu forma ait seramikleri üç gruba ayırarak incelemiştir. Tip A, Hayes Form 4A ve Hayes Form 5B ye yakın olup, kapların tondo kısımlarında daire içinde rulet bezemesi yer almaktadır²⁹. Tip B ise düz ağız kenarına sahip kaplardır; sade ve bezemesiz olarak yapılmıştır³⁰. Belirgin bir omurgaya sahip olan Tip C diğer kap tiplerine nazaran daha küçüktür.

Hayes Tip A örneklerini MS 2. yüzyıl başlarına, Tip B başlığı altında incelediği örnekleri de MS 2. yüzyıl sonlarına tarihlendirmiştir³¹. Tip C örnekleri ise Lamboglia'nın da belirtmiş olduğu gibi bu formun en geç dönemini oluşturmuş olmalıdır³². Hayes Form 6C örnekleri İspanya³³ ve Tunus³⁴'da karşımıza çıkmaktadır.

Syedra Büyük Hamam'da bu forma ait tek örnek ele geçmiştir. Ele geçen parça Hayes'in belirlemiş olduğu Tip C özelliklerini göstermektedir. Benzer örneklerden yola çıkarak katalogda yer alan Büyük Hamam'a ait tek Hayes Form 6C örneği MS 2. yüzyılın ortası ile MS 2. yüzyılın sonuna tarihlenebilir.

²⁴ Adak-Adıbelli 2006, 36.

²⁵ Adak-Adıbelli 2006, 33-36.

²⁶ Hayes 1972, 142; Adak-Adıbelli 2006, 36.

²⁷ Hayes 1972, 281-283.

²⁸ Hayes 1972, 29.

²⁹ Hayes 1972, 28, Fig. 3: 1-2.

³⁰ Hayes 1972, 28.

³¹ Hayes 1972, 29-31.

³² Hayes 1972, 31.

³³ Lamboglia 1958, 292.

³⁴ Hayes 1972, 28, Fig. 3: 9.

Hayes Form 12 (Kat. No. 2; Fig. 6/2)

Ağız kısmı kalınlaştırılıp içe ve dışa doğru açılan bir silme oluşturulan Hayes Form 12, içe dönük gövdeli oldukça küçük bir kâsedir. Hayes Form 12 örneklerinde kaide kısmı genellikle kaybolmuş şekildedir. Ancak İspanya'da ele geçen örnekle birlikte bu formun yüksek bir kaideye sahip olduğunu bilmekteyiz³⁵. Syedra'da ele geçen Form 12 örneği formun tipik özelliklerini göstermektedir; ancak kaide kısmının eksik olması kaidenin yüksek olup olmadığını bilmemizi zorlaştırmaktadır. Hayes formu belirlerken üretim özelliklerine bakıp bu formun diğer formlardan daha erken olabileceğini düşünerek Hayes Form 12 olarak isimlendirmiştir³⁶. Doğrudan tarihleme yapılabilecek bir özelliği olmamasından dolayı Hayes bu formu MS 2. yüzyıla tarihlemiştir³⁷. Daha sonra ele geçen Carthage ve Conimbriga'daki örnekler doğrultusunda Hayes Form 12'nin daha geç olduğu anlaşılmıştır³⁸. Az sayıda üretildiğini bildiğimiz bu formun benzerlerini Carthage³⁹, Roma⁴⁰, İspanya⁴¹ ve Parion⁴²'da görmek mümkündür.

Syedra Büyük Hamam'da bu forma ait tek örnek ele geçmiştir. Syedra'daki Hayes Form 12 örneği, Carthage ve Conimbriga'daki örnekler gibi formun erkene gitmediğini göstermektedir. Doğru tarihlendirilmenin yapıldığı benzer örneklerden yola çıkarak katalogta yer alan Büyük Hamam'a ait tek Hayes Form 12 örneği MS 5. yüzyılın ilk yarısı ile MS 6. yüzyılın ilk yarısına tarihlenebilir.

Hayes Form 32 (Kat. No. 3; Fig. 6/3)

Geniş, düz kaideli Hayes Form 32 dışa doğru eğimli ağız profili veren alçak kaideli bir çanaktır. Gövde kısmı da dışa dönük bir şekilde kavis yapmaktadır. Bu formda bazen kaide kısmında yiv bezemesi de görülmektedir⁴³. Tip ve bezeme açısından incelendiğinde Hayes Form 32'nin Hayes Form 31 ile ilişkili olduğu görülmektedir⁴⁴. Hayes bu formu MS 3. yüzyılın başı ile MS 3. yüzyılın ortalarına tarihlendirmektedir⁴⁵. Hayes Form 32 benzerleri Atina Agorası, Kyrene ve Etruria⁴⁶'da karşımıza çıkmaktadır.

³⁵ Carandini 1981, 114, Tav. LII.

³⁶ Hayes 1972, 38.

³⁷ Hayes 1972, 38.

³⁸ Carandini & Tortorella 1981, 114.

³⁹ Neuru 1980, 200-206, Pl. III: 9-10.

⁴⁰ Hayes 1972, 38, Fig. 5: 12. 1.

⁴¹ Carandini & Tortorella 1981, 114.

⁴² Ergürer 2012, 121, Lev. 105-106.

⁴³ Hayes 1972, 55.

⁴⁴ Hayes 1972, 55.

⁴⁵ Hayes 1972, 55.

⁴⁶ Hayes, 1972: 55, Fig.9: 1-3.

Benzer örneklerden yola çıkarak katalogda yer alan Büyük Hamam'a ait tek Hayes Form 32 örneği MS MS 3. yüzyılın ortaları ile MS 3. yüzyılın sonuna tarihlenebilir.

Hayes Form 61A (Kat. No. 4; Fig. 6/4)

Oldukça geniş bir ağız çapına sahip olan Hayes Form 61A, eğimli şekilde aşağıya doğru inen kap gövdesinin düz kaideye bağlandığı bir tabaktır. Tondolarında genellikle yivler bulunmaktadır⁴⁷. Biçimsel olarak bu formun en erken örnekleri Hayes Form 49'a benzeyen keskin kavisli ağız kenarına sahip bir gruptan oluşmaktadır. Formun karakteristik özelliklerinden biri olan yiv erken örneklerde yatay şekildedir⁴⁸. Bu örnekleri daha az kavis yapan ağız kenarına sahip Hayes Form 61A'nın standart bir çeşidini oluşturan örnekler takip etmektedir.

Hayes Form 61A'nın benzer örneklerini Tarsus⁴⁹, Kelenderis⁵⁰, Smyrna⁵¹, Parion⁵², Andriake⁵³, Tarsus⁵⁴, Atina Agorası⁵⁵, Ephesos⁵⁶, Antiocheia⁵⁷, Anemurium⁵⁸, Sparta⁵⁹, Gortina⁶⁰, El Mahrine⁶¹, Valencia⁶², Venedik⁶³ ve Knidos⁶⁴'ta görmek mümkündür. Hayes Form 61A için MS 325-420 tarihini önermektedir⁶⁵.

Yaygın olarak kullanılan Form 61A örnekleri için Erol⁶⁶ formun tarihini MS 4. yüzyılın sonu 5. yüzyılın başı olarak önermekte, Ergürer⁶⁷ ise MS 325-350 ile MS 325-420 arasında tarihlendirmektedir. Katalogda yer alan Büyük Hamam'a ait tek Hayes Form 61A örneği benzer örnekler doğrultusunda MS 4. yüzyılın sonu ile MS 5. yüzyılın başına tarihlendirilebilir.

⁴⁷ Hayes 1972, 100-105.

⁴⁸ Hayes 1972, 106.

⁴⁹ Adak-Adıbelli 2006, 52-53, Lev. 2: 22, 25.

⁵⁰ Tekocak 2006, 52, Lev. 5: 42-43.

⁵¹ Erol 2011, 115-116, 366, K-217.1

⁵² Ergürer 2012, 123-125, Lev. 105-106.

⁵³ Öz 2020, 38, Kat. No. 1-4, Lev. 1: 1-4.

⁵⁴ Adak-Adıbelli 2006, 52-53, Lev. 2: 22, 25.

⁵⁵ Hayes 2008, 224, Fig. 33: 1061.

⁵⁶ Gassner 1997, 149, Taf. 49: 592.

⁵⁷ Waagé 1948, 48, Pl. VIII: 831 k-m.

⁵⁸ Williams 1989, 39, Fig. 18: 221.

⁵⁹ Pickersgill & Roberts 2003, 566, 569, 583, Fig. 8: 42, Fig. 11: 70 a-b.

⁶⁰ Preite 1997, 141, Tav. 11: 2.

⁶¹ Mackensen 1993, 592, Taf. 53: 1-2.

⁶² Reynolds 1984, 476, Fig. 299-304.

⁶³ Grandi 2007, 6, Pl.1: 7, 8.

⁶⁴ Doksanaltı 2010, 779, Fig. 52: 1.

⁶⁵ Hayes 1972, 107.

⁶⁶ Erol 2011, 115-116.

⁶⁷ Ergürer 2012, 124-125.

Hayes Form 64 (Kat. No. 5; Fig. 6/5)

Hayes Form 63'te olduğu gibi düz kaidesi olan Hayes Form 64 geniş ağızlı bir çanaktır. Geniş kaideli çanağın ağızı yuvarlatılarak sade bir görünüm kazandırılmıştır. Bu forma sahip örneklerin dış yüzeylerinde yiv bulunmamaktadır. Doğrudan tarihleme yapılabilecek bir özelliği olmamasından dolayı Hayes bu formun Form 63'ün doğrudan ardılı olduğunu belirtmektedir⁶⁸.

Çok yaygın olmayan Hayes Form 64'ün benzer örneklerini Korinth⁶⁹, Roma⁷⁰, Valencia⁷¹ ve Parion⁷²'da görmek mümkündür. Hayes Form 64 için MS 5. yüzyılın başı- MS 5. yüzyılın ortalarını önermektedir⁷³.

Benzer örneklerden yola çıkarak katalogda yer alan Büyük Hamam'a ait tek Hayes Form 64 örneği MS 5. yüzyılın ilk üçüncü çeyreğine tarihlendirilebilir.

Hayes Form 67 (Kat. No. 6; Fig. 6/6)

Alçak bir kaideye sahip olan Hayes Form 67, ağız kenarı zikzak şeklinde iki kademeyle dışa açılarak yükselen geniş bir kâsedir. Geniş kâsenin ağız kenarının dışa açılan ve yükselen uç kısmı kalınlaşmaktadır. Hayes Form 67'nin ağız kenarının üst kısmı genellikle biraz yassıdır ve dudakta ya da dudağa yakın yerde bir bazen de iki adet yiv bulunmaktadır⁷⁴. Geniş ve düz olan kaide üzerinde iç içe geçmiş yivler ve baskı bezemeler görülmektedir⁷⁵. Syedra'daki Form 67 örneğinin kaide kısmının eksik olması formun kaidesi hakkında yorum yapılmasını zorlaştırmaktadır. Hayes Form 67 örnekleri, Form 59 ve Form 61 kadar erken bir tarih özelliği göstermemektedir.

Hayes Form 67'nin benzer örneklerini Antiocheia⁷⁶, Anemurium⁷⁷, Sagalassos⁷⁸, Tarsus⁷⁹, Atina Agorası⁸⁰, ve İspanya⁸¹'da görmek mümkündür. Hayes Form 67 süsleme stillerine göre Hayes tarafından 3 gruba ayrılmıştır. Birinci grupta yer alan kaplar ince cidarlı,

⁶⁸ Hayes 1972, 111.

⁶⁹ Slane & Sanders 2005, 251, Fig.3: 1-3.

⁷⁰ Hayes 1972, 110.

⁷¹ Hayes 2008, 226, Fig.33: 1077-1078.

⁷² Ergürer 2012, 125, Lev. 105-106.

⁷³ Hayes 1972, 111.

⁷⁴ Hayes 1972, 112.

⁷⁵ Hayes 1972, 112.

⁷⁶ Waagé 1948, Pl. IX, No. 869f-871p.

⁷⁷ Williams 1989, Fig. 18, No: 225.

⁷⁸ Poblome 1999, 293, 296.

⁷⁹ Adak-Adıbelli 2006, Lev. 3: 41.

⁸⁰ Waagé 1933, 291-296, Pl. IX, 157-158.

⁸¹ Hayes 1972, 115, No: 18.

ağız kenarının uç kısmı hafifçe yuvarlatılmış (MS 360-420), ikinci gruptaki kapların ağız kısmında yivli (MS 400-450), son grupta (MS 450 ve sonrası) ise süslemelere yer verilmiştir⁸².

Benzer örneklerden yola çıkarak katalogda yer alan Büyük Hamam'a ait tek Hayes Form 67 örneği MS 4. yüzyılın son çeyreği ile MS 5. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlendirilebilir.

Hayes Form 76 (Kat. No. 7; Fig. 6/7)

Geniş ve düz olan ağız kenarı yukarı doğru yükselen Hayes Form 76 oldukça geniş bir çanakdır. Sağlam örnekler incelendiğinde gövdenin hafif dış bükey kıvrıma sahip ve alçak olduğu görülmektedir. Kapların dip kısımları geniş ve yayvan şekildedir⁸³. Hayes Form 76, yükselen ağız kenarı üzerinde çentik oluşturmasıyla Hayes Form 73'ün daha kaba bir versiyonudur⁸⁴. Dip kısmının silik kaide çıkıntısı ise Hayes Form 67'yi anımsatmaktadır. Formun bazı örneklerinde ağız kenarında ve tondosunda çift sıra yiv bulunmaktadır⁸⁵.

Form gelişiminin net olmadığı Hayes Form 76'nın benzer örnekleri Atina Agorası⁸⁶, Antiocheia⁸⁷, Sagalassos⁸⁸ ve Carthage⁸⁹'da karşımıza çıkmaktadır. Atina Agorası örneklerini ve diğer örneklerin birlikte bulunduğu sikke kontekstlerini inceleyen Hayes, bu formu MS 425-475'e tarihleri arasına önermektedir.

Benzer örneklerden yola çıkarak katalogda yer alan Büyük Hamam'a ait tek Hayes Form 76 örneği MS 4. yüzyıl ile MS 5. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilebilir.

Hayes Form 84 (Kat. No. 8; Fig. 7/1)

Ağız kenarı kalınlaştırılmış ve dikey üçgenimsi bir bölüm oluşturan Hayes Form 84 derin bir kâsedir. Ağız kenarının altı düz bir şekilde dışa doğru çıkartılmış ve yuvarlak hale getirilmiştir. Üçgenimsi ağız kenarı üzerinde birbirine paralel derin iki adet yiv yer almaktadır. Ağızdan gövdeye geçişte yer alan yivler de oldukça belirgindir⁹⁰. Bazı geç varyasyon örnekleri eğimli bir tabana ve daha dışa dönük kenarlara sahiptir, bu özellikleri gösteren örnekler şekil olarak Hayes Form 82B' ye benzemektedir⁹¹. Bazı Hayes Form 84

⁸² Hayes 1972, 112-116, Fig. 19.

⁸³ Hayes 1972, 124.

⁸⁴ Hayes 1972, 124.

⁸⁵ Hayes 1972, 124.

⁸⁶ Waagé 1933, Pl. IX, No. 172, 174; Hayes 1972, 123-124.

⁸⁷ Waagé 1948, Pl. VIII, no. 811.

⁸⁸ Poblome 1999, 296.

⁸⁹ Hayes 1978, 70, Fig. 21, No. 44.

⁹⁰ Hayes 1972, 132.

⁹¹ Hayes 1972, 132.

örneklerinde kaide de yiv ile yüzeyi kaplayan tüy şeklindeki rulet bezeme süslemesi de görülmektedir. Formun sağlam örnekleri incelendiğinde gövdenin keskin bir şekilde düz biçimlendirilmiş tabana sahip olduğunu ve konik kaideyle sonlandırılmış olduğunu söylemek mümkündür⁹².

Hayes Form 83'ün ardılı olarak görülen ve çok yaygın olmayan Hayes Form 84'ün benzer örnekleri Atina Agorası⁹³, Tunus⁹⁴, Korinth⁹⁵, Slovenya⁹⁶ ve Parion⁹⁷'da karşımıza çıkmaktadır. Hayes bu formu MS 440-550 yılları arasına önermektedir.

Benzer örneklerden yola çıkarak katalogda yer alan Büyük Hamam'a ait tek Hayes Form 84 örneği MS 440-500 tarihlendirilebilir.

Hayes Form 87A (Kat. No. 9; Fig. 7/2)

Kalınlaştırılmış ağız kısmı daha belirginleşen ve uzayan Hayes Form 87A bir çanakadır. Hayes tarafından bu form A, B, C olarak üçe ayrılmıştır⁹⁸. Formun B tipinde yumuşayan hatlar ve uzayan kenar görülmektedir. Ağız kenarı dudanın altında sivrilerek hafif kanca oluşturmaktadır. C tipinde ise kalınlaşan kenarlar gövdeden keskin bir açı ile ayrılıp içe dönük profil verir ve tepede yassılaşılarak köşeli bir form oluşturmaktadır. Dudak altta, Tip B'de de olduğu gibi hafif sivrileşip kanca şeklini almaktadır. Hayes'in belirlemiş olduğu bu tipler incelendiğinde Syedra Büyük Hamam'dan ele geçen örnek formun en erken versiyonu olan tip A olarak değerlendirilmiştir⁹⁹.

Hayes Form 61'in doğrudan devamı olarak gösterebileceğimiz Hayes Form 87 benzerleri Atina Agorası¹⁰⁰, Valencia¹⁰¹, Tocra¹⁰², Sperlonga¹⁰³, İtalya¹⁰⁴ ve Parion¹⁰⁵'da karşımıza çıkmaktadır. Hayes, bu formun A tipi için MS 5. yüzyılın ikinci yarısını önermektedir.

⁹² Carandini & Tortorella 1981, 69, Tav. XXIX: 13.

⁹³ Hayes 2008, 229, Fig. 35: 1120.

⁹⁴ Mackensen 1998, 357, Fig. 2: 2- 5.

⁹⁵ Carandini & Tortorella 1981, 69, Tav. XXIX: 13.

⁹⁶ Pröttel 1996, 200, Taf. 2: 18.

⁹⁷ Ergürer 2012, 127, Lev. 107-108: 228.

⁹⁸ Hayes 1972, 135.

⁹⁹ Hayes 1972, 136.

¹⁰⁰ Hayes 2008, 230, Fig. 35: 1129.

¹⁰¹ Reynolds 1984, 476, Fig. 343- 346.

¹⁰² Hayes 1973, 113, Fig. 49: 2493.

¹⁰³ Carandini & Tortorella 1981, 93, Tav. XLI: 7.

¹⁰⁴ Tortorella 1998, 42, Fig. 1: 8.

¹⁰⁵ Ergürer 2012: 128, Lev. 107-108: 229.

Benzer örneklerden yola çıkarak katalogda yer alan Büyük Hamam'a ait tek Hayes Form 87A örneği MS 5. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilebilir.

Hayes Form 91 (Kat. No. 10-11; Fig. 7/3-4)

Kenar altı çıkıntılı, kenarı düz veya hafifçe yuvarlatılmış Hayes Form 91 bir kâsedir. Kapların dış yüzündeki kenarın altında ucu aşağıya doğru hafifçe kıvrılan bir çıkıntı yer almaktadır. Bu formun sağlam örnekleri incelendiğinde gövdenin küresel, kaidenin alçak veya küçük boylarda yassı olduğu görülmektedir. Kapların iç kısmında ise dipten gövdeye doğru açılan rulet bezemesi görülmektedir¹⁰⁶. Hayes tarafından bu form ağız profillerine göre dört alt gruba ayrılarak değerlendirilmiştir¹⁰⁷. Formun A tipi diğer tiplere göre daha sığdır. Ağız kenarında yer alan dışa çıkıntılı kanca şeklindeki kısım ince ve köşeli bir yapıya sahiptir. İç kısımda yivler mevcuttur. B tipi, Tip A'ya nazaran daha derindir. Kabın dış kısmında yer alan çıkıntı Tip A ile benzer özelliklere sahiptir. İç kısımda yivler bu tipte görülmemektedir. C tipi, Tip B'ye göre daha da derinleşmiştir. Kabın dış kısmında yer alan çıkıntı kısalmış ve kanca şeklindeki bölüm yuvarlatılarak küçültülmüştür. Son tip olan D tipinde ise form iyice küçülmüştür. Dış kısımda yer alan bölüm kanca tipi özelliğini artık kaybetmiştir¹⁰⁸.

Syedra Büyük Hamam'da yukarıda bahsedilen tipler arasında Tip B ve Tip C örnekleri ele geçmiştir. Ele geçen örnekler Hayes tarafından ayrılıp değerlendirilen B ve C tipleriyle benzer özellikler göstermektedir. Hayes Form 91B'in benzer örneklerini Antiocheia¹⁰⁹, Anemurium¹¹⁰, Efes¹¹¹, Tarsus¹¹², Parion¹¹³, Knidos¹¹⁴, Carthage¹¹⁵, Samaria¹¹⁶, Tunus¹¹⁷ ve Gortina¹¹⁸'da görmek mümkündür. Hayes Form 91C'nin benzer örnekleri ise Tarsus¹¹⁹, Parion¹²⁰, Apollonia¹²¹, Corinth¹²², Carthage¹²³, Gortina¹²⁴, Atina Agorası¹²⁵ ve Lizbon¹²⁶ karşımıza çıkmaktadır.

¹⁰⁶ Hayes 1972, 142, Fig. 26.

¹⁰⁷ Hayes 1972, 141-142.

¹⁰⁸ Hayes 1972, 141-142.

¹⁰⁹ Waagé 1948, 50, Pl. X, 883m.

¹¹⁰ Williams 1989, 40, Fig. 18: 227.

¹¹¹ Gassner 1997, 149, Taf. 49: 595.

¹¹² Adak-Adıbelli 2006, 64, Lev.6: 86.

¹¹³ Ergürer 2012, 131-132, Lev. 109-110: 232.

¹¹⁴ Doksanalı 2006, 489, No 1408.

¹¹⁵ Hayes 1976, 70-71, Fig. 10: 8; Neuru 980, 200-206, Pl. IV: 17.

¹¹⁶ Crowfoot vd. 1957, 359-360, Fig. 84: 6.

¹¹⁷ Mackensen & Schneider 2002, 129, Fig. 4: 9.

¹¹⁸ Preite 1997, 144, Tav. XIV: 4.

¹¹⁹ Adak-Adıbelli 2006, Lev. 7: 91.

¹²⁰ Ergürer 2012, 401, Lev. 109: 235.

¹²¹ Hayes 1972, 142, Fig. 26: 21.

¹²² Hayes 1972, 142, Fig. 26: 23.

Benzer örneklerden yola çıkarak katalogda yer alan Büyük Hamam'a ait Hayes Form 91B örneği (Kat. No. 10; Fig. 7:3) MS 450-530'a, Hayes Form 91C ise (Kat. No. 11; Fig. 7:4) MS 530-600'a tarihlendirilebilir.

Hayes Form 93A (Kat. No. 12, Fig. 7/5)

Geniş kenarları dışa doğru uzatılarak uçta kalınlaştırılan Hayes Form 93A geniş bir kâsedir. Bu form Hayes tarafından iki ana tipe ayrılıp incelenmiştir. A tipinde dışa doğru döndürülen bölüm daha geniş bir şekildedir, daha kaba olan B tipinde ise dışa döndürülmüş olan bölüm daha kısa tutulmuş ve yuvarlatılmıştır¹²⁷.

Syedra Büyük Hamam'da Hayes tarafından iki tipe ayrılan bu formdan sadece A tipi ele geçmiştir. Hayes Form 93A'nın benzer örneklerini Tarsus¹²⁸, Parion¹²⁹ ve Tunus (El Mahrine)¹³⁰'de görmek mümkündür. Hayes, bu formun A tipi için MS 5. yüzyıl, Tip B için ise MS 500 sonrasını önermektedir.

Tunus, Parion ve Tarsus'ta ele geçen örneklerden ve form için yapılan tarihllemeler doğrultusunda katalogda yer alan Büyük Hamam'a ait tek Hayes Form 93A örneği MS 470-540'a tarihlendirilebilir.

Hayes Form 105 (Kat. No. 13, Fig. 7/6)

Ağız kenarının kalınlaştırılıp, dudağın ise uç kısmında topuz şeklinde biçimlendirilmiş Hayes Form 105 geniş bir tabaktır. Kapların gövdeleri oldukça sıgıdır ve hafif bir eğimle kaideye bağlanmaktadır. Hayes Form 105'in sağlam örnekleri incelendiğinde kaide çapının geniş ve orta yükseklikte olduğu görülmektedir¹³¹. Benzer forma sahip Hayes Form 89, 90, 103 ve 104'ün son versiyonu olarak değerlendirilmektedir¹³².

Hayes Form 105'in benzer örneklerini Tarsus¹³³, Kelenderis¹³⁴, Anemurium¹³⁵, Antiocheia¹³⁶, Atina Agorası¹³⁷, Valencia¹³⁸, Parion¹³⁹, Myra¹⁴⁰, Olba¹⁴¹, Smyrna¹⁴² ve

¹²³ Hayes 1976, 55-56, Fig. 3: 40.

¹²⁴ Preite 1997, 145, Tav. XIV: 6.

¹²⁵ Hayes 2008, 231, Fig. 35: 1142.

¹²⁶ Reynolds 1984, 521; Fig. 363.

¹²⁷ Hayes 1972, 145.

¹²⁸ Adak-Adibelli 2006, 65, Lev. 8: 106.

¹²⁹ Ergürer 2012, 135, Lev. 111-112: 238.

¹³⁰ Mackensen 1993, 413, Taf. 65: 21.

¹³¹ Hayes 1972, 163, Fig. 31.

¹³² Hayes 1972, 166-169.

¹³³ Adak-Adibelli 2006, Lev. 19: 187.

¹³⁴ Tekocak 2006, 54, Lev. 9: 60- 61.

¹³⁵ Williams 1977, 176-178, Fig. 1: 1.

¹³⁶ Waagé 1948, 48, Pl. VII: 802a, Pl. VIII: 802p.

Arykanda¹⁴³'da görmek mümkündür. Hayes bu formun erken örnekleri için MS 6. yüzyılın sonunu, daha geç örnekler için ise MS 580/600-660 ve sonrasını önermektedir¹⁴⁴.

Benzer örneklerden yola çıkarak katalogda yer alan Büyük Hamam'a ait tek Hayes Form 105 örneği bu formun geç dönem örneklerinden olmalıdır ve MS 580-660'a tarihlendirilebilir.

Hayes Form 108 (Kat. No. 14, Fig. 7/7)

Kalın bir cidara sahip olan Hayes Form 108 dışa çıkıntılı, kalınlaştırılmış ve alçak gövdeli küçük bir kâsedir. Yüksek bir halka kaideye sahiptir. Hayes Form 108'in sağlam örnekleri incelendiğinde yüksek olmayan bir kaide ile sonlandırılmış olduğu görülmektedir¹⁴⁵. Hayes bu forma ait kapların Form 98B'nin daha geç ve kaba bir versiyonu olabileceğini düşünmektedir¹⁴⁶.

Çok yaygın olmayan Hayes Form 108'in benzer örneklerini Tarsus¹⁴⁷, Parion¹⁴⁸, Tocra¹⁴⁹, Marsilya¹⁵⁰ ve Stobi¹⁵¹ 'de görmek mümkündür. Hayes, Form 108 için MS 580/600-MS 7. yüzyılın ortalarını önermektedir.

Benzer örneklerden yola çıkarak katalogda yer alan Büyük Hamam'a ait tek Hayes Form 108 örneği MS 7. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilebilir.

Sonuç

Dağlık Kilikia Bölgesi'nin stratejik konumu ve önemli su kaynaklarının bölgede bulunması, özellikle de Batı Dağlık Kilikia'nın doğal savunma mekanizmasına sahip olmasını sağlamıştır. Dağlık Kilikia'nın Akdeniz ile yakın bir ilişkisi bulunmaktadır. Ayrıca bölgenin Suriye ve Anadolu arasında kalan kıyı bağlantısı da oldukça önemlidir. Dağlık Kilikia'nın bu özellikleri göz önünde bulundurulduğunda Syedra'nın da başta Kıbrıs olmak üzere Doğu Akdeniz ve Kuzey Afrika ile bağlantısı olduğu görülmektedir.

¹³⁷ Hayes 2008, 233, Fig. 36, 1162.

¹³⁸ Reynolds 1984, Taf. 18.22; Fig. 430.

¹³⁹ Ergürer 2012, 143, Lev. 117-118: 254.

¹⁴⁰ Öz 2020, 42, Kat. No. 8, Lev. 2: 2, Kat. No. 9, Lev. 2: 3.

¹⁴¹ Aydın 2019, 100, Lev. 4, Kat.No. 8.

¹⁴² Ergürer 2019b, 166, Fig. 5.

¹⁴³ Yaman 2018, 50-51, Kat. No. 5-6, Lev. 9: 5-6.

¹⁴⁴ Hayes 1972, 169.

¹⁴⁵ Adak-Adıbelli 2006, Lev. 21: 199.

¹⁴⁶ Hayes 1972, 171.

¹⁴⁷ Adak-Adıbelli 2006, Lev. 21: 199.

¹⁴⁸ Ergürer 2012, 144, Lev. 119-120: 258.

¹⁴⁹ Hayes 1972, 171, Fig. 33.

¹⁵⁰ Bien 2005, 286, 293, Fig. 4: 10.

¹⁵¹ Anderson-Stajanović 1992, 58, Pl. 45: 382.

Syedra Antik Kenti'ndeki 2019-2023 yılları arasında Büyük Hamam Yapısında gerçekleştirilen kazılar sonucunda çok sayıda farklı formlara sahip etütlük ve envanterlik seramikler ele geçmiştir¹⁵². Çalışmanın konusunu da oluşturan Geç Roma Seramikleri içerisinde en geniş form çeşitliliğine sahip Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri, Syedra Büyük Hamam Yapısı'ndan ele geçen seramik gruplarından. Büyük Hamam'da en yoğun buluntu grubu Tepidarium bölümünden gelmektedir.

Çalışmada yer alan katalog çalışmasındaki Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri'nin tipolojik sınıflandırması yapılırken Hayes'in oluşturduğu sınıflandırma göz önüne alınmıştır. Bu doğrultuda bu çalışmada form veren 14 adet ağız ve gövde parçası 14 farklı tipte değerlendirilmiştir. Bu seramik tipleri, Hayes Form 6C, 12, 32, 61A, 64, 67, 76, 84, 87A, 91B, 91C, 93A, 105 ve 108 şeklindedir.

Syedra Büyük Hamam Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri'nin kil renkleri açık kırmızı ve kırmızı renktedir. Sık ve sert dokulu ve gözenekli olan kapların kilerinde yoğun miktarda kireç, az miktarda mika ve çok az miktarda ince kum tanecikleri yer almaktadır. Astarları ise yoğun olarak açık kırmızı ve kırmızı renktedir. Seramiklerin astar yapısı ince, bazı örneklerde yer yer kireç patlamalarının oluşturduğu delikler mevcuttur.

Katalogda yer alan seramikler Büyük Hamam'da ilk olarak MS 2. yüzyıl ortasında görülmeye başlanmış, MS 7. yüzyılın ilk yarısına kadar da kullanımı devam etmiştir. Katalogda değerlendirilen seramikler Syedra'da en yoğun seramik ithalatının MS 5. yüzyılın başından MS 6. yüzyıl sonuna kadar yapılmış olduğunu göstermektedir.

MS 7. yüzyıla kadar Syedra'da varlığının devam ettiğini bildiğimiz Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri Geç Roma C ve Geç Roma D Kırmızı Astarlı Seramikleri arasında sayıca az olmasına rağmen on dört farklı tipte birlikte oldukça farklı form çeşitliliğine sahip olmasıyla oldukça dikkat çekmektedir. Çalışmada incelenen seramikler doğrultusunda Syedra'nın başta Kıbrıs olmak üzere Kuzey Afrika ile de ticari bir ilişki içerisinde olduğunu söylemek doğru olacaktır.

¹⁵² Geç Roma D Kırmızı Astarlı Seramiklerinin kentte üretilmiş olabileceği düşünülmektedir. Akdeniz Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından desteklenen Syedra Büyük Hamam Kaliteli Roma Dönemi Seramikleri başlıklı doktora tezi kapsamında yapılan petrografik ve kimyasal kil analizleri sonuçları, kentteki seramik üretiminin varlığını güçlendirecek ipuçlarını edinmemizi sağlayacaktır.

KATALOG

Makaleye konu olan seramiklerin katalog çalışmasında kullanılan kısaltmalar şu şekildedir: Kat. No: Katalog Numarası, Fig. No: Figür Numarası, A. Ç: Ağız Çapı, Kor. Y: Korunan Yükseklik. Katalogda yer alan seramiklerin kil ve astar renginin belirlenmesinde Munsell Soil Color Chart (2015) renk kataloğu kullanılmıştır.

Kat. No/ Fig. No.: 1/ 6:1

Form: Çanak (Form 6C)

Buluntu Yeri: Tepidarium

Ölçüler: A.Ç.: 22 cm, Kor. Y.: 4.6 cm.

Kil: 2.5 YR 6/8 (Light Red)

Astar: 2.5 YR 5/8 (Red)

Fırınlama: İyi

Tanım: Ağız ve gövde parçası. Sert dokulu kabın kilinde yoğun miktarda kireç, az miktarda mika ve çok az miktarda kum; az gözenek. İç ve dış yüzeyde astar. Yüzey hafif kaygan.

Tarih: MS 2. yüzyılın ortası- MS 2.yüzyılın sonu

Kat. No/ Fig. No.: 2/ 6:2

Form: Kâse (Form 12)

Buluntu Yeri: Tepidarium

Ölçüler: A.Ç.: 9 cm, Kor. Y.: 3.1 cm.

Kil: 2.5 YR 5/8 (Red)

Astar: 10 R 5/8 (Red)

Fırınlama: İyi

Tanım: Ağız ve gövde parçası. Sert dokulu kabın kilinde çok az miktarda kireç; az gözenek. İç ve dış yüzeyde astar. Yüzey kaygan.

Tarih: MS 5. yüzyılın ilk yarısı- MS 6. yüzyılın ilk yarısı

Kat. No/ Fig. No.: 3/ 6:3

Form: Çanak (Hayes Form 32)

Buluntu Yeri: Apodyterium

Ölçüler: A.Ç.: 26 cm, Kor. Y.: 2.9 cm.

Kil: 2.5 YR 7/8 (Light Red)

Astar: 2.5 YR 5/8 (Red)

Fırlama: İyi

Tanım: Ağız ve gövde parçası. Sert dokulu kabın kilinde yoğun miktarda kireç, az miktarda mika, çok az miktarda kum; az gözenek. İç ve dış yüzeyde astar. Yüzey hafif kaygan.

Tarih: MS 3. yüzyılın ortaları- MS 3. yüzyılın sonu

Kat. No/ Fig. No.: 4/ 6:4

Form: Tabak (Form 61A)

Buluntu Yeri: Apodyterium

Ölçüler: A.Ç.: 28 cm, Kor. Y.: 3.5 cm.

Kil: 2.5 YR 5/8 (Red)

Astar: 2.5 YR 7/8 (Light Red)

Fırlama: İyi

Tanım: Ağız ve gövde parçası. Sert dokulu kabın kilinde yoğun miktarda kireç, az miktarda mika, çok az miktarda kum; gözenekli. İç ve dış yüzeyde astar. Yüzey tozsuz pürüklü.

Tarih: MS 4. yüzyılın sonu – MS 5. yüzyılın başı

Kat. No/ Fig. No.: 5/ 6:5

Form: Tabak (Form 64)

Buluntu Yeri: Apodyterium

Ölçüler: A.Ç.: 26 cm, Kor. Y.: 3 cm.

Kil: 2.5 YR 6/8 (Light Red)

Astar: 2.5 YR 5/8 (Red)

Fırlama: İyi

Tanım: Ağız ve gövde parçası. Sert dokulu kabın kilinde az miktarda mika ve kireç; az gözenekli. İç ve dış yüzeyde astar. Yüzey kaygan.

Tarih: MS 5. yüzyılın ilk üçüncü çeyreği

Kat. No/ Fig. No.: 6/ 6:6

Form: Kâse (Form 67)

Buluntu Yeri: Tepidarium

Ölçüler: A.Ç.: 16 cm, Kor. Y.: 2.6 cm.

Kil: 2.5 YR 6/8 (Light Red)

Astar: 2.5 YR 6/8 (Light Red)

Fırlama: İyi

Tanım: Ağız ve gövde parçası. Sert dokulu kabın kilinde orta miktarda kireç, az miktarda şamot ve kum; az gözenekli. İç ve dış yüzeyde astar. Yüzey hafif kaygan.

Tarih: MS 4. yüzyılın son çeyreği- MS 5. yüzyılın ilk çeyreği

Kat. No/ Fig. No.: 7/ 6:7

Form: Kâse (Form 76)

Buluntu Yeri: Apodyterium

Ölçüler: A.Ç.: 20 cm, Kor. Y.: 2.3 cm.

Kil: 2.5 YR 6/8 (Light Red)

Astar: 2.5 YR 5/8 (Red)

Fırlama: İyi

Tanım: Ağız ve gövde parçası. Orta sert dokulu kabın kilinde az miktarda mika, çok az miktarda kum; az gözenekli. İç ve dış yüzeyde astar. Yüzey hafif kaygan.

Tarih: MS 4. yüzyıl – MS 5. yüzyılın ilk yarısı

Kat. No/ Fig. No.: 8/ 7:1

Form: Kâse (Form 84)

Buluntu Yeri: Apodyterium

Ölçüler: A.Ç.: 22 cm, Kor. Y.: 3.5 cm.

Kil: 2.5 YR 6/8 (Light Red)

Astar: 2.5 YR 5/8 (Red)

Fırlama: İyi

Tanım: Ağız ve gövde parçası. Sert dokulu kabın kilinde yoğun miktarda mika, az miktarda kum ve küçük boyutta siyah taşçık; az gözenekli. İç ve dış yüzeyde astar. Yüzey kaygan.

Bezeme: Gövdede rulet

Tarih: MS 440-500

Kat. No/ Fig. No.: 9/ 7:2

Form: Çanak (Form 87A)

Buluntu Yeri: Tepidarium

Ölçüler: A.Ç.: 28 cm, Kor. Y.: 5.9 cm.

Kil: 2.5 YR 6/6 (Light Red)

Astar: 10 R 5/6 (Red)

Fırlama: İyi

Tanım: Ağız ve gövde parçası. Sert dokulu kabın kilinde az miktarda kireç ve mika; az gözenekli. İç ve dış yüzeyde astar. Yüzey hafif kaygan.

Tarih: MS 5. yüzyılın ikinci yarısı

Kat. No/ Fig. No.: 10/ 7:3

Form: Kâse (Form 91B)

Buluntu Yeri: Tepidarium

Ölçüler: A. Ç.: 19 cm, Kor. Y.: 2 cm.

Kil: 2.5 YR 6/8 (Light Red)

Astar: 2.5 YR 5/8 (Red)

Fırınlama: İyi

Tanım: Ağız ve gövde parçası. Sert dokulu kabın kilinde yoğun miktarda kireç, az miktarda mika; az gözenekli. İç ve dış yüzeyde astar. Yüzey hafif kaygan.

Tarih: MS 450-530

Kat. No/ Fig. No.: 11/ 7:4

Form: Kâse (Form 91C)

Buluntu Yeri: Tepidarium

Ölçüler: A.Ç.: 14 cm, Kor. Y.: 1.8 cm.

Kil: 2.5 YR 7/8 (Light Red)

Astar: 2.5 YR 6/8 (Light Red)

Fırınlama: İyi

Tanım: Ağız ve gövde parçası. Sert dokulu kabın kilinde orta miktarda mika ve az kireç; az gözenekli. İç ve dış yüzeyde astar. Yüzey tozsuz pürüklü.

Tarih: MS 530-600

Kat. No/ Fig. No.: 12/ 7:5

Form: Kâse (Form 93A)

Buluntu Yeri: Tepidarium

Ölçüler: A.Ç.: 15 cm, Kor. Y.: 3.7 cm.

Kil: 2.5 YR 5/6 (Red)

Astar: 10 R 5/6 (Red)

Fırınlama: İyi

Tanım: Ağız ve gövde parçası. Sert dokulu kabın kilinde orta miktarda kireç, az miktarda mika ve kum; az gözenekli. İç ve dış yüzeyde astar. Yüzey tozsuz pürüklü.

Tarih: MS 470-540

Kat. No/ Fig. No.: 13/ 7:6

Form: Tabak (Form 105)

Buluntu Yeri: Tepidarium

Ölçüler: A.Ç.: 24 cm, Kor. Y.: 3.5 cm.

Kil: 2.5 YR 5/8 (Red)

Astar: 2.5 YR 5/6 (Red)

Fırınlama: İyi

Tanım: Ağız ve gövde parçası. Sert dokulu kabın kilinde yoğun miktarda mika, az miktarda kireç; az gözenekli. İç ve dış yüzeyde astar. Yüzey tozsuz pürüklü.

Tarih: MS 580-660

Kat. No/ Fig. No.: 14/ 7:7

Form: Kâse (Form 108)

Buluntu Yeri: Apodyterium

Ölçüler: A.Ç.: 25 cm, Kor. Y.: 4.6 cm.

Kil: 2.5 YR 6/8 (Light Red)

Astar: 2.5 YR 5/8 (Red)

Fırınlama: İyi

Tanım: Ağız ve gövde parçası. Sert dokulu kabın kilinde yoğun miktarda kireç, az miktarda mika; az gözenekli. İç ve dış yüzeyde astar. Yüzey hafif kaygan.

Tarih: MS 7. yüzyılın ilk yarısı

KAYNAKÇA

Adak-Adıbelli 2006

Adak-Adıbelli, I. (2006). Tarsus Geç Roma Seramiği. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Anderson-Stojanović 1992

Anderson-Stojanović, V. R. (1992). Stobi. The Hellenistic and Roman Pottery. Princeton University Press, New Jersey.

Aydın 2019

Aydın, S. (2019). Olba Geç Roma Dönemi Seramik Buluntuları. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Bean & Mitford 1962

Bean, G. E., & Mitford T. B. (1962). Sites Old and New in Rough Cilicia. *Anatolian Studies* 12, 185-217.

Bien 2005

Bien, S. (2005). Des Niveaux VIIe Siéche Sous Le Music- Hall De L' Alcazar À Marseille, LRCW 1, Bar- IS 1340, 285-298.

Bonifay 2004

Bonifay, M. (2004). Etudes sur la Ceramique Romaine Tardive d'Afrique. BAR-IS 1301, Oxford.

Can 2017

Can, B. (2017). "Syedra ve Teritoryumu". (Ed.), I. A. Adıbelli & G. İ. Bertram & K. Matsumura & E. Baştürk & C. Koyuncu & H. A. Kızıllarlanoğlu & T. Y. Yedidağ & A. T. Uzunel. Barış Salman Anı Kitabı. Ege Yayınları, 37-52.

Carandini 1981

Carandini, A. (1981). "Ceramica Cipriota". *Atlante dell Forme Ceramiche I. Ceramic Fine Romana nel Bacino Mediterraneo*, Enciclopedia Dell'Arte Antica.

Carandini & Tortorella 1981

Carandini, A., Tortorella, S. (1981). "Ceramica Africana". *Atlante dell forme ceramiche I. Ceramic fine romana nel bacino mediterraneo (medio e tardo impero)*, Istituto della Enciclopedia Italiana, Roma: 48-116.

Crowfoot vd. 1957

Crowfoot J. W., Crowfoot, G. M., Kenyon, K. M. (1957). *The Objects From Samaria*. Palestine Exploration Fund, London.

de Souza 2002

de Souza P. (2002). *Piracy in the Graeco-Roman World*. Cambridge.

Doksanaltı 2010

Doksanaltı, E. M. (2010). "The Coarse Ware From A 'Late Roman House' in Knidos". in: S. Menchelli, S. Santoro, M. Pasquinucci, G. Guiducci (Ed.), LRCW 3: *Late Roman Coarse Wares, Cooking Wares and Amphorae in the Mediterranean*, BAR-IS. 2185 (II), England: 769-780.

Ergürer 2012

Ergürer, H. E. (2012). Parion Roma Dönemi Seramikleri. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Ergürer vd. 2022

Ergürer H. E., Arlı Y., Yıldızlı M., Büyüme U., Ergürer H., (2022). "Syedra 2020 Yılı Kazı ve Restorasyon Çalışmaları". (Ed.), A. Özme, 41. Kazı Sonuçları Toplantısı, 2. Cilt. Ankara, 289-310.

Ergürer vd. 2023

Ergürer H. E., Arlı Y., Yıldızlı M., Büyüme U., Ergürer H., Yüksel S. & Özkan G., (2023). "Syedra 2021 Yılı Kazı ve Restorasyon Çalışmaları". (Ed.), A. Özme, 42. Kazı sonuçları Toplantısı, 3. Cilt. Denizli, 23-27 Mayıs 2022. Ankara, 25-48.

Ergürer 2023

Ergürer H. E. (2023). "Syedra". Aktüel Arkeoloji 90, 24-59.

Erol 2011

Erol, D. (2011). Smyrna Devlet Agorasında Ele Geçen Terra Sigillata ve Geç Roma Seramiği. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

French 2014

French D. H. (2014). Roman Roads and Milestones of Asia Minor Vol. 3: Milestones, Fasc. British Institute at Ankara Electronic Monograph 6, Lycia et Pamphylia. Ankara.

Gassner 1997

Gassner, V. (1997). Das Südtor Tetragonos-Agora: Keramik und Kleifunde. Forschungen in Ephesos XIII 1/1, Wien.

Grandi 2007

Grandi, E. (2007). "Late Antique and Early Medieval Fine Pottery from Lagoon of Venice". in: (Ed.), B. Böhlendorf- Arslan, A. O. Uysal, J. Witte-Orr. Çanak: Late Antique and Medieval Pottery and Tiles in Mediterranean Archaeological Contexts, BYZAS 7, İstanbul: 1-24.

Hayes 1972

Hayes J. W. (1972). Late Roman Pottery. London.

Hayes 1980

Hayes, J. W. (1980). A Supplement to Late Roman Pottery. London.

Hayes 1997

Hayes, J. W. (1997). Handbook of Mediterranean Roman Pottery, London.

Hayes 2008

Hayes, J. W. (2008). Roman Pottery: Fine-Ware Imports. The Athenian Agora XXXII. Princeton.

Hierocles 1893

Hierocles B. (1893). *Synecdemvs, Accedvnt Fragmenta Apvd Constantinvm Porphyrogenetvm Servata et Nomina Urbivm Mvtata; Recensvit Avgvstvs Bvrckhardt. Lipsiae.*

Hill 1900

Hill G. F. (1900). *Catalogue of the Greek Coins of Lycaonia, Isaura, and Cilicia. London.*

Huber 1993

Huber G. (1993)., “Syedra”. *Anzeiger der Philosophisch-Historische Klasse 129. Verlag Österreichische Akademie der Wissenschaften, Wien.*

Karamut 1996

Karamut İ. (1996). “1994 Yılı Syedra Antik Kenti Çevre Düzenleme Çalışmaları”. VI. Müze Kurtarma Kazıları Semineri, Ankara, 77-89.

Lamboglia 1958

Lamboglia, N. (1958). “Nuove osservazioni sulla ‘terra sigillata chiara’ (Tip A e B)”. *Rivista di studi liguri 24: 257-330.*

Lamboglia 1963

Lamboglia, N. (1963). *Nuove osservazioni sulla ‘terra sigillata chiara’ (II). Rivista di studi liguri 29: 145-212.*

Lucanus 1928

Lucanus M. A. (1928). *Pharsalia-The Civil War. (Çev. J. D. Duff). London.*

Mackensen 1993

Mackensen, M. (1993). *Die Spaetantiken Sigillata und Lampentöpfereien von El Mahrine (Nord Tunusien). Studien Zur Nordafricanischen Feinkeramik des 4. Bis 7. Jahrhunderts. Münchner Beiträge Zur Vor und Frühgeschichte, Band 50, München.*

Mackensen & Schneider 2002

Mackensen, M., & Schneider, G. (2002). *Production centres of African red slip ware (3rd-7th c.) in northern and central Tunisia: archaeological provenance and reference groups based on chemical analysis. Journal of Roman Archaeology 15: 121-158.*

Merkelbach & Stauber 1996

Merkelbach R., & Stauber J. (1996). *Die Orakel des Apollon von Klaros. Epigraphica Anatolica XXVII, 1-54.*

Mitford 1980

Mitford T. B. (1980). *Roman Rough Cilicia. Aufstieg und niedergang der Römischen Welt II, 1230-1261.*

Neuru 1980

Neuru, L. (1980). *Late Roman Pottery: A Fifth Century Deposit from Carthage, AntAfr 16, 195- 211.*

Öz 2020

Öz, C. (2020). Myra ve Andriake Geç Roma Dönemi Seramikleri. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Akdeniz Üniversitesi. Antalya.

Pickersgill & Roberts 2003

Pickersgill, C., & Roberts, P. (2003). "New Light on Roman Sparta: Roman Pottery from the Sparta Theatre and Stoa", BSA 98, 549- 597.

Poblome 1999

Poblome, J. (1999). Sagalassos red slip ware. Typology and chronology. Studies in Eastern Mediterranean Archaeology 2, Turnhout.

Preite 1997

Preite, A. D. (1997). "Sigillata Africana". in: (Ed.), A. Di Vita, A. Martin, Gortina II: Pretorio il materiale degli scavi Colini, 1970-1977. Monografie della Scuola archeologica di Atene e delle missioni italiane in Oriente VII, Bottega D'erasmo: 132-154.

Pröttel 1996

Pröttel, P. M. (1996). Mediterrane Feinkeramikimporte des 2. bis 7. Jahrhunderts n. Chr. Im oberen Adriaarium und in Slowenien. Kölner Studien zur Archaologie der römischen Provinzen 2, Leidorf.

Ptolemaius 1932

Ptolemaius, C. 1932, Geographia. (Çev. E. L. Stevenson), New York.

Reynolds 1984

Reynolds, P. (1984). African Red Slip and Late Roman Imports in Valencia. Papers in Iberian Archaeology, BAR-IS 193: 474-539.

Robinson 1959

Robinson, H. S. (1959). Pottery of The Roman Period, Chronology. The Athenian Agora V, Princeton.

Slane & Sanders 2005

Slane, K. W., & Sanders, G. D. R. (2005). "Corinth: Late Roman Horizons". Hesperia 74: 243-297.

Stephanus 1849

Stephanus, B. (1849). Ethnicorum Quae Supersunt: Tomus Prior. Montana.

Tekocak 2006

Tekocak, M. (2006). Kelenderis Roma Çağı Seramiği. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Tortorella 1998

Tortorella, S. (1998). "La sigillata africana in Italia nel VI e nel VII secolo d. C.: Problemi di cronologia e distribuzione", (Ed. L. Sagui), Ceramica in Italia: VI- VII secolo, Biblioteca di Archeologia Mediavale, 41- 69.

Tuğcu 2024

Tuğcu, I. (2024). “Syedra Büyük Hamam Yapısından Ele Geçen Bir Grup Geç Roma D Seramiği Üzerine Değerlendirmeler”. *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi*, 14, 381-406.

Waagé 1933

Waagé, F. O. (1933). “The American Excavations in the Athenian Agora: First Report”. *Hesperia* 2(2): 294-298.

Waagé 1948

Waagé, F. O. (1948). “Hellenistic and Roman Tableware of North Syria”. in: (Ed. F. O. Waagé), *Antioch on the Orontes: Ceramic and Islamic Coins IV*, Princeton.

Williams 1989

Williams, C. (1989). *Anemurium. The Roman and Early Byzantine Pottery*. Pontifical Institute Mediaeval Studies, Toronto.

Yaman 2018

Yaman, A. (2018). *Arykanda Geç Antik Dönem Mahallesi Seramikleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.

FİĞÜRLER

Fig. 1: Syedra'nın konumu (Syedra Kazı Arşivi).

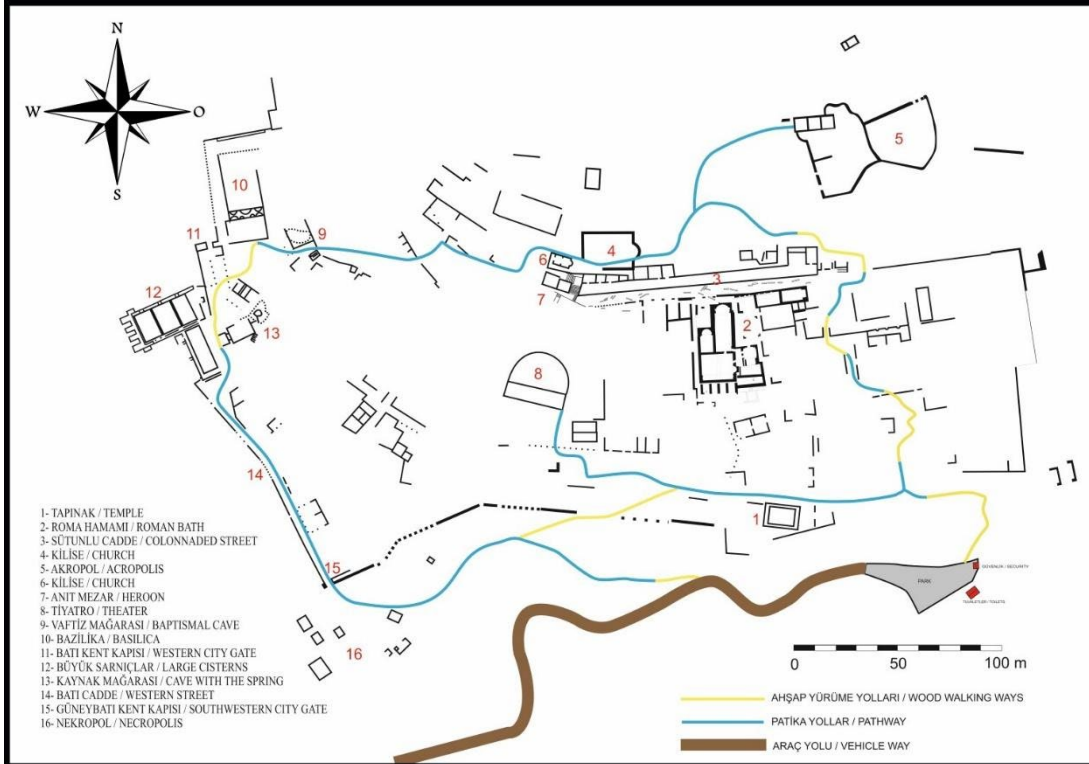

Fig. 2: Syedra Yukarı Kent planı (Syedra Kazı Arşivi).

Fig. 3: Syedra Büyük Hamam hava fotoğrafı (Syedra Kazı Arşivi).

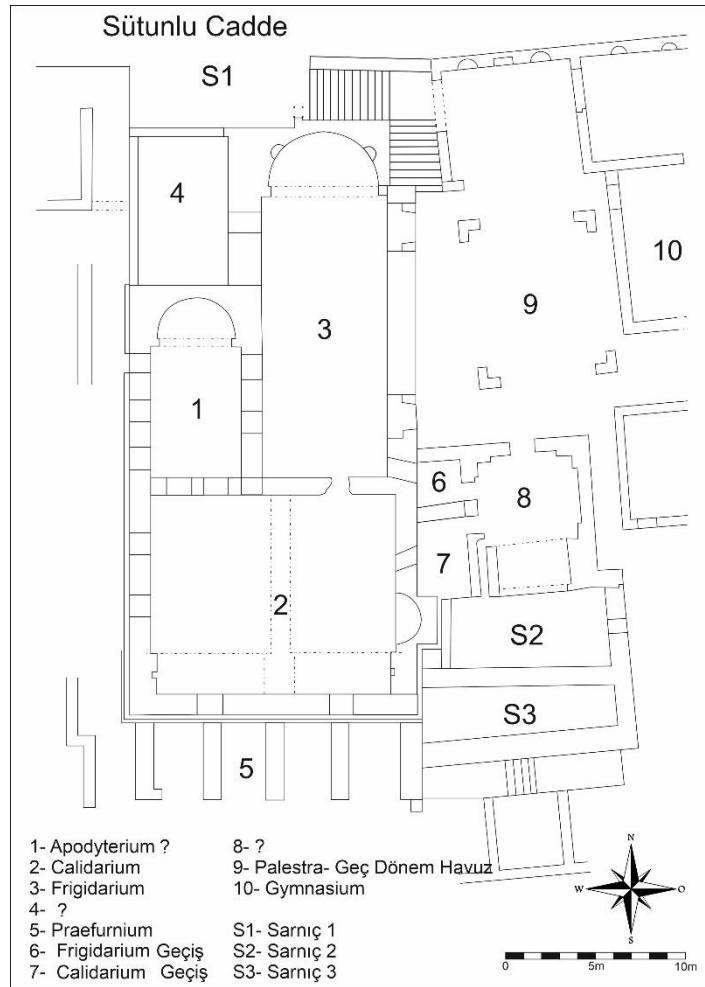

Fig. 4: Syedra Büyük Hamam planı (Syedra Kazı Arşivi).

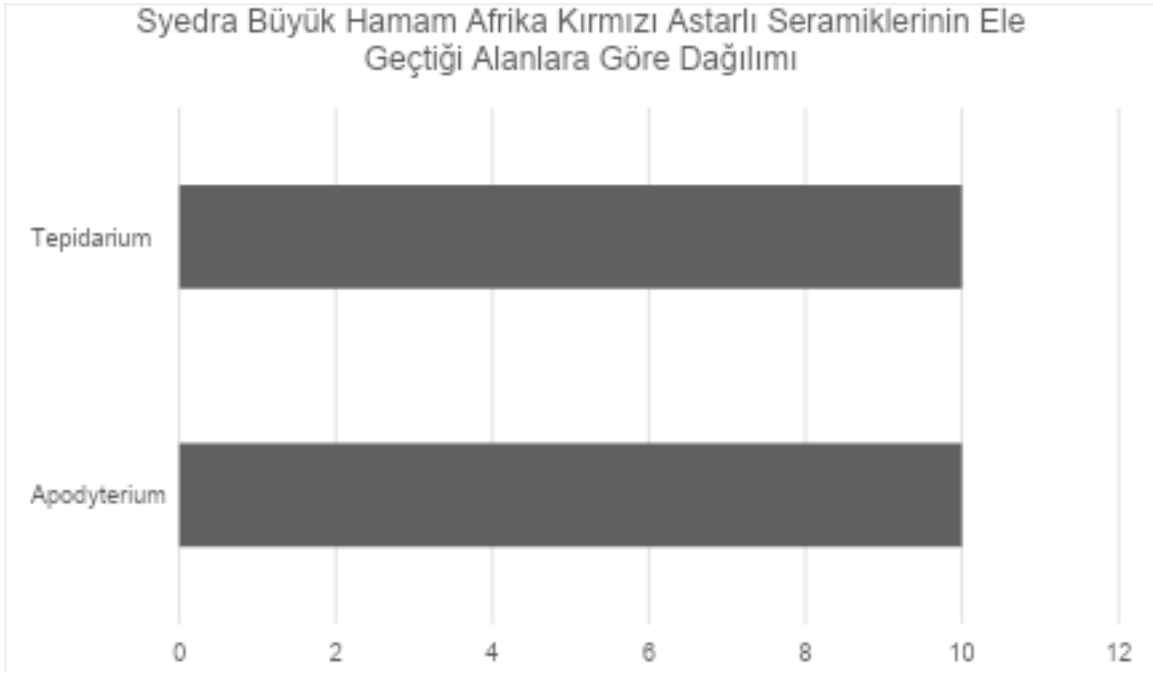
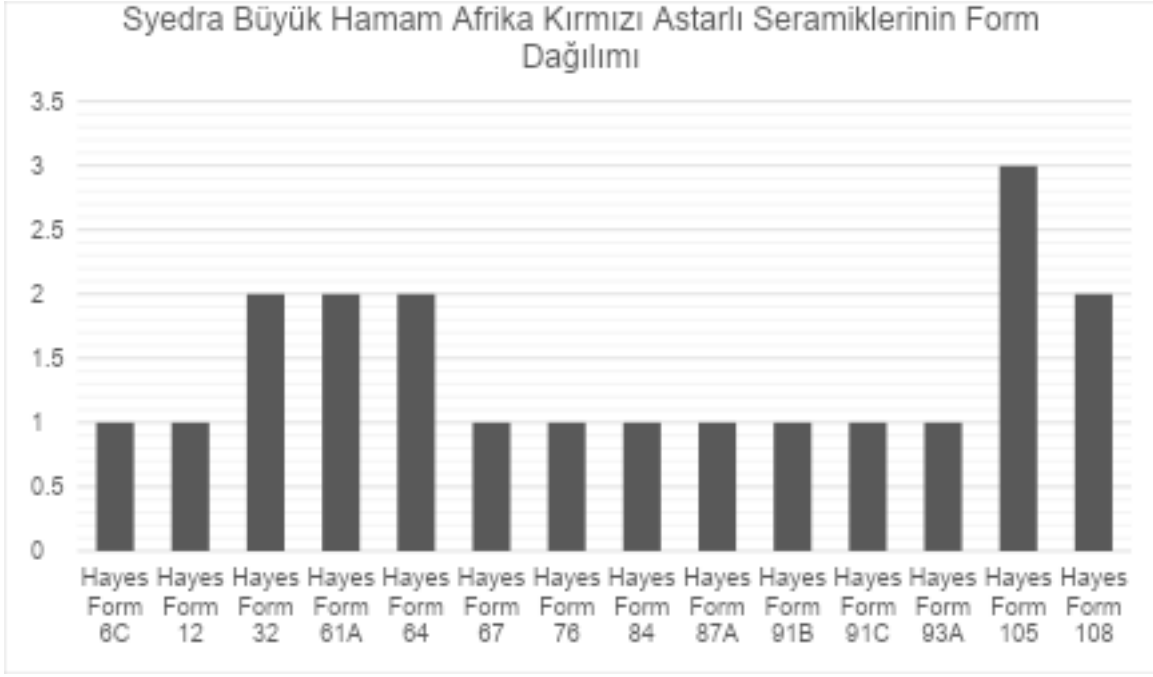

Fig. 5: Syedra Büyük Hamam Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri'nin form ve ele geçtiği alanlara dağılımı.

¹⁵³ Syedra Büyük Hamam'da ele geçen Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri formlarından birer tane örnek bu çalışma içerisinde değerlendirmeye alınmıştır.

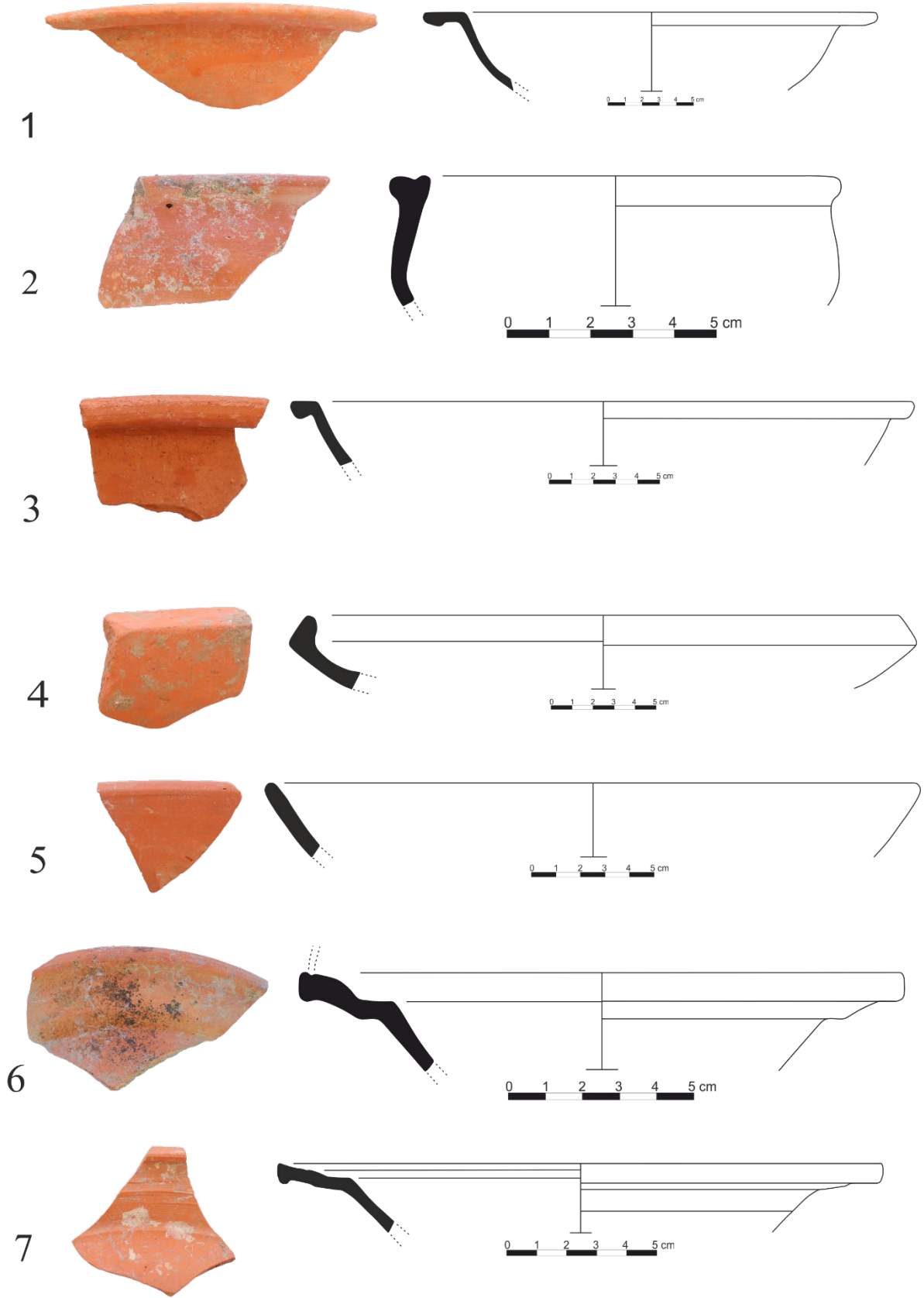

Fig. 6: Hayes Form 6C (No.1), Hayes Form 12 (No. 2), Hayes Form 32 (No. 3), Hayes Form 61A (No. 4), Hayes Form 64 (No. 5), Hayes Form 67 (No. 6), Hayes Form 76 (No. 7).

Syedra Büyük Hamam'da Bulunan Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri

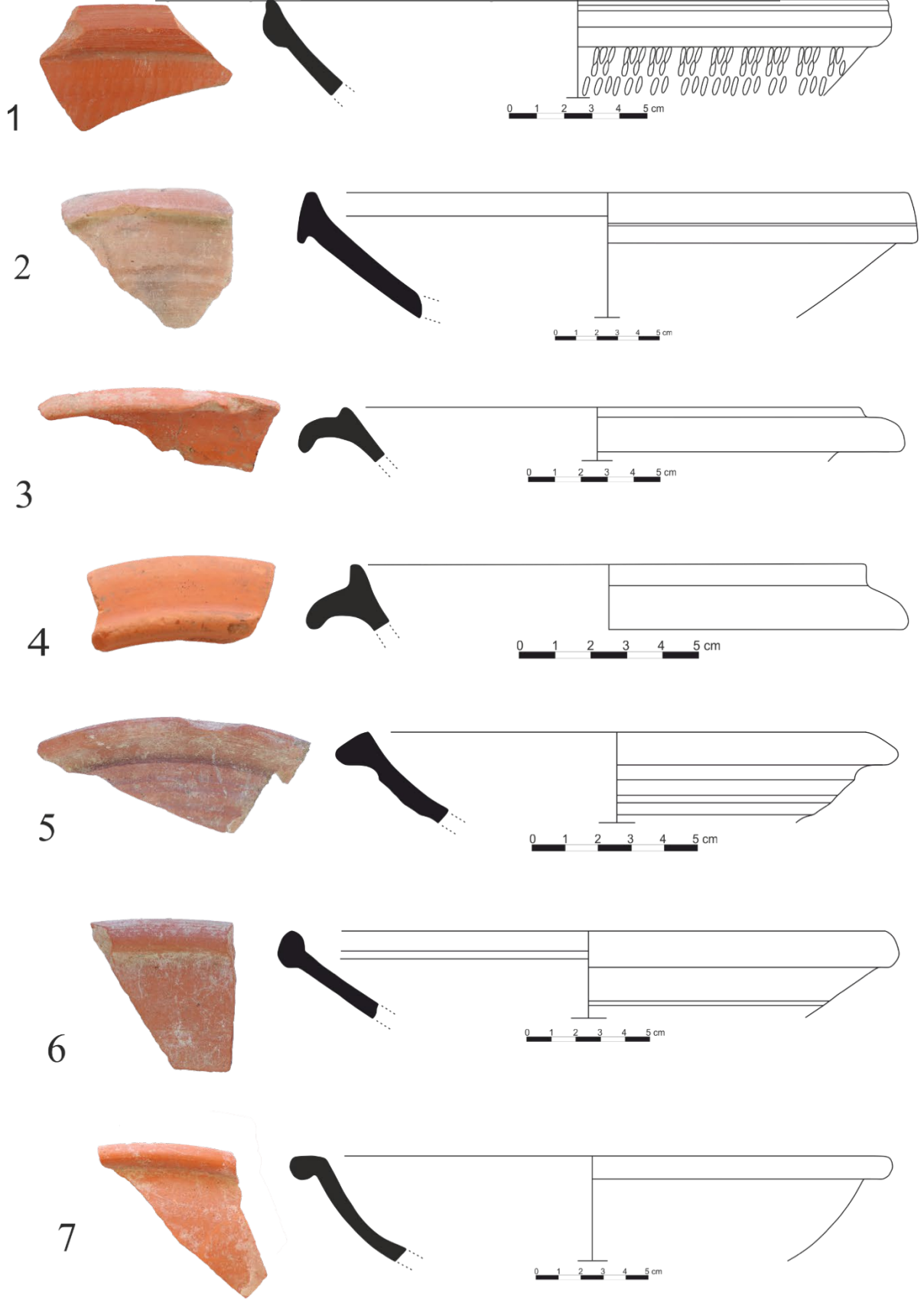

Fig. 7: Hayes Form 84 (No. 1), Hayes Form 87A (No. 2), Hayes Form 91B (No. 3), Hayes Form 91C (No. 4), Hayes Form 93A (No. 5), Hayes Form 105 (No. 6), Hayes Form 108 (No.7).